

SYSTÉM ŠTÁTNYCH ORGÁNOV ŠPANIELSKA PODĽA ÚSTAVY Z CÁDIZU (1812)

JUDR. JÁN PUCHOVSKÝ, PhD.
UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
PRÁVNICKÁ FAKULTA
KATEDRA PRÁVNÝCH DEJÍN

Abstrakt

Článok je venovaný problematike úpravy systému štátnych orgánov Španielska v španielskej liberálnej ústave z roku 1812, známej ako Ústava z Cádiz. Úvodná časť článku približuje proces vzniku tejto ústavy a princípy, na ktorých bola vybudovaná. Jadro článku tvoria časti venované úprave postavenia a právomoci štátnych orgánov Španielska v tejto ústave. Uvedená problematika je v článku rozdelená v súlade s členením Ústavy z Cádiz na charakteristiku postavenia a právomoci parlamentu (Kortesov), kráľa a jeho výkonného aparátu, orgánov súdnej moci a inštitúcií miestnej správy.

PUCHOVSKÝ, Ján. Systém štátnych orgánov Španielska podľa Ústavy z Cádiz (1812). In *HISTORIA ET THEORIA IURIS*, roč. 3, 2011, č. 6, s. 73-88.

Úvod

V marci budúceho roku si svetová a osobitne španielska právna veda pripomenie 200 rokov od prijatia asi najslávnejšej španielskej ústavy 19. storočia – tzv. Ústavy z Cádiz. Toto označenie dostala z toho dôvodu, že ju 19. marca 1812 promulgovali všeobecné a mimoriadne Kortesy Španielska na svojom zasadnutí v andalúzskom meste Cádiz, ktoré sa ako jediná časť európskeho teritória Španielska ubránilo okupácii vojskami francúzskeho cisára Napoleona. V Cádize sa vtedy zrodila jedna z najliberálnejších, najrozsiahljších a najvýznamnejších ústav Španielska. Bola to prvá španielska ústava prijatá v riadnom ústavodarnom procese poslancami reprezentujúcimi ľud Španielska, ktorý ich zvolil vo voľbách. Preto táto ústava na rozdiel od svojho predchodcu – Napoleonom oktrojovaného Štatútu z Bayonne (*Estatuto de Bayona*) odvodzuje ako prvá v španielskych dejinách svoj pôvod priamo od občanov. Ústava z Cádiz bola popri francúzskej ústave z roku 1791 a Ústave Spojených štátov amerických z roku 1787 jednou z prvých významných liberálnych ústav západného sveta a jej vplyv sa odrazil v ústavných textoch viacerých krajín, osobitne v iberoamerickej kultúrnej sfére (Portugalsko, Latinská Amerika). Liberálny charakter tejto španielskej ústavy dokladajú tak princípy, na ktorých bola vybudovaná a ktoré zakotvila, ako aj úprava postavenia, právomoci a vzájomných vzťahov štátnych orgánov Španielska. A práve na túto stránku ústavy z Cádiz – jej úpravu systému španielskych

štátnych orgánov sa zameriame v tomto článku. Článok tak priblíži čitateľom úpravu sústavy orgánov zákonodarnej, výkonnej aj súdnej moci, ako aj orgánov miestnej správy v tejto Magne Charte španielskeho liberalizmu začiatku 19. storočia.¹

1. Proces vzniku Ústavy z Cádiz a princípy, na ktorých bola vybudovaná

Ústava z Cádiz vznikla v búrlivom období napoleonských vojen, a to v priamej súvislosti s týmito udalosťami európskych dejín. Ich spúšťacím momentom sa stalo vypuknutie revolúcie vo Francúzsku v roku 1789. Španielsko, ktorého politiku v tomto období do značnej miery určoval obľúbenec kráľa Carlosa IV. (1788 – 1808) Manuel Godoy, sa spočiatku pridalo k protifrancúzskej koalícii a spolu s Veľkou Britániou a Rakúskom vyhlásilo revolučnému Francúzsku vojnu. Už v roku 1795 však nastal obrat v politike Španielska, keď uzavrelo s Francúzskom bazilejský mier a z oboch krajín sa stali spojenci. Toto spojenectvo pretrvalo aj po nástupe Napoleona Bonaparteho k moci vo Francúzsku a prejavilo sa okrem iného v známej námornej bitke pri Trafalgare, kde na strane francúzskeho cisára bojovalo aj Španielsko.² Spojenectvo oboch štátov sa čoskoro obrátilo proti menšiemu susedovi Španielska – Portugalsku, ktoré bolo od 17. storočia verným spojencom Anglicka. Španielska vláda (Godoy) a francúzska vláda (Napoleon) sa zmluvou z Fontaineblau (27. októbra 1807) dohodli na rozdelení Portugalska. V dôsledku toho vstúpila napoleonská armáda na Iberský polostrov, aby v spolupráci so španielskymi vojskami okupovala Portugalsko. Napoleonov „portugalský plán“ sa však čoskoro zmenil na „polostrovný“ plán.³ Napoleonove

¹ Pokiaľ ide o vedecké spracovanie problematiky Ústavy z Cádiz na Slovensku, nie je mi známe, že by jej bola dosiaľ venovaná pozornosť v slovenskej právnej vede. V oblasti historickej vedy sa téme uvedenej ústavy venovala interná doktorandka Katedry všeobecných dejín Filozofickej fakulty UK v Bratislave Mgr. Eva Beňová vo svojej štúdii *Španielska liberálna ústava z roku 1812*, ktorá vyšla v roku 2010 v zborníku *Konštitucionalizmus na prahu moderných dejín* (BENOVÁ, Eva. Španielska liberálna ústava z roku 1812. In BOBOKOVÁ, Jarmila et al. *Konštitucionalizmus na prahu moderných dejín*. Bratislava : Stimul, 2010. ISBN 978-80-8127-007-9, s. 49-64.). Autorka sa však v uvedenej štúdii zamerala viac na historické okolnosti vzniku a ďalších osudov Ústavy z Cádiz ako na právnohistorické aspekty uvedenej problematiky. Okrem toho autorka v uvedenom zborníku v sekcii Dokumenty (na s. 151-163) publikovala vlastný preklad vybraných ustanovení Ústavy z Cádiz.

² Porovnaj CHALUPA, Jiří. *Španělsko*. Druhé aktualizované vyd. Praha : Libri, 2010. ISBN 978-80-7277-478-4, s. 104.

³ Porovnaj UBIETO ARTETA, Antonio et al. *Dějiny Španělska*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-117-4, s. 385.

vojská čoskoro obsadili rozsiahle časti Španielska.⁴ Udalosti potom nabrali dramatický spád. Aranjuezská vzbura zo 17. marca 1808 donútila kráľa Carlosa IV. abdikovať v prospech jeho syna Fernanda.⁵ Spolu s ním prišiel o moc i Godoy. Na trón nastúpil dvadsaťtriročný Fernando VII.⁶ Toho však ako panovníka neuznal Napoleon a Carlos IV. preto odvolal svoju abdikáciu.⁷ Napoleon potom pozval španielsku kráľovskú rodinu do Bayonne⁸, kde sa Carlos IV. aj Fernando VII. vzdali trónu a odovzdali sa pod „ochranu“ Napoleona, pričom sa usadili vo Francúzsku. Napoleon ponúkol španielsku korunu svojmu bratovi Louisovi, vládnucemu v Holandsku, ktorý ju odmietol, a potom ďalšiemu svojmu bratovi Josephovi, vládnucemu v Neapole a na Sicílii, ktorý ju akceptoval.⁹ Francúzsky cisár zvolal do Bayonne zhromaždenie 150 zástupcov španielskych stavov (šľachta, duchovenstvo a tretí stav¹⁰), provincií, univerzít a iných subjektov, ktorému prezentoval svoj návrh ústavy pre Španielsko. Zhromaždenie návrh upravilo a schválilo. Jeho text bol promulgovaný 6. júna 1808 a o dva dni neskôr naň prisahal Joseph Bonaparte.¹¹ Tento ústavný text vošiel do španielskych dejín pod názvom Štatút z Bayonne (*Estatuto de Bayona*), pričom viacerí španielski právni historici¹² mu nepriznávajú charakter ústavy, ale len udelenej (poskytnutej) listiny, resp. charty (*carta otorgada*), ktorý sa blíži nášmu pojmu oktrojovaná ústava s tým rozdielom, že spomínaní španielski autori nepoužívajú v tejto súvislosti pojem ústava. Uvedená tendencia súvisí s tým, že španielska právna veda považuje Štatút z Bayonne za text vnútený cudzou zahraničnou mocou.

Francúzska okupácia a vnútenie nového kráľa vyvolali v Španielsku vlnu odporu. Ľudové povstanie proti Napoleonovým vojskám, ktoré vypuklo ešte 2. mája 1808 v Madride, sa rýchlo rozšírilo na celú krajinu. V rôznych regiónoch, provinciách a okresoch sa spontánnym spôsobom vytvárali junty s cie-

⁴ TORRES DEL MORAL, Antonio. *Constitucionalismo histórico español*. Sexta edición. Madrid : Servicio de Publicaciones de la Facultad de Derecho de la Universidad Complutense de Madrid, 2009. ISBN 978-84-8481-104-6, s. 39.

⁵ TORRES DEL MORAL, Antonio. *Constitucionalismo histórico español*, s. 39.

⁶ Porovnaj UBIETO ARTETA, Antonio et al. *Dějiny Španělska*, s. 386.

⁷ TORRES DEL MORAL, Antonio. *Constitucionalismo histórico español*, s. 39.

⁸ Bayonne je mesto na juhu Francúzska v regióne Akvitánsko.

⁹ TORRES DEL MORAL, Antonio. *Constitucionalismo histórico español*, s. 40.

¹⁰ Slovné spojenie tretí stav som tu použil ako preklad španielskeho termínu *estado llano* (doslova „prostý stav“), označujúceho príslušníkov tretieho, neprivilegovaného stavu popri šľachte a duchovenstve.

¹¹ Porovnaj TORRES DEL MORAL, Antonio. *Constitucionalismo histórico español*, s. 40.

¹² Napr. TORRES DEL MORAL, Antonio. *Constitucionalismo histórico español*, s. 70-73., TOMÁS Y VALIENTE, Francisco. *Manual de Historia del Derecho Español*. 4.a edición. Madrid : Editorial Tecnos, 2010. ISBN 978-84-309-1006-9, s. 436.

lom riadiť odpor proti okupantom. Tieto junty pocitovali potrebu koordinovať svoje aktivity na centrálnej úrovni, a tak 25. septembra 1808 vznikla Najvyššia ústredná vládna junta (*Junta Suprema Central Gubernativa*), ktorá sídlila spočiatku v Aranjueze.¹³ Neskôr sa pred postupujúcimi inváznyimi vojskami stiahla do Sevilly a po jej páde do Cádizu.¹⁴ Hlavným cieľom Ústrednej junty bolo vedenie vojny s okupantmi, ale uvedomovala si aj potrebu reformy štátu.¹⁵ Ústredná junta iniciovala zvolanie Kortosov¹⁶, ktoré by preskúmali vážnu situáciu krajiny, spôsobenú inváziou, a poskytli hlavným autoritám štátu návrh najpotrebnejších reforiem.¹⁷ Junta, ktorá bola neefektívna pre veľký počet členov, rozdelená osobnými rivalitami a rozštiepená z politických dôvodov, rezignovala na začiatku roku 1810 a odovzdala moc Regentskej rade (*Regencia*). Regentská rada tvorená piatimi členmi potom efektívnym spôsobom zvolala stretnutie Kortosov.¹⁸ Tieto všeobecné a mimoriadne Kortesy (*Cortes generales y extraordinarias*) boli zvolané na rokovanie do Cádizu. Pri ich zvolaní sa predpokladalo, že budú zložené z dvoch stavov – jedného ľudového a druhého „hodnotárskeho“ (preláti a šľachta).¹⁹ V lete 1810 sa konali voľby do Kortosov v provinciách neokupovaných Francúzmi. Prvý raz obyvateľstvo Španielska vyslalo na Kortesy svojich zástupcov, zvolených prostredníctvom hlasovania, na ktorom sa mohli zúčastniť všetci (muži – pozn. autora), ktorí mali viac ako 25 rokov s bydliskom a domom vo volebnom obvode. Keď voľba nebola možná, použilo sa losovanie na určenie poslancov náhradníkov. Napriek pôvodnej predstave sa Kortesy zišli v septembri 1810 organizované nie podľa stavov, ale ako jednokomorové ústavodarné zhromaždenie.²⁰

¹³ Porovnaj TOMÁS VILLARROYA, Joaquín. *Breve historia del constitucionalismo español*. Duodécima edición. Madrid : Centro de Estudios Constitucionales, 1997. ISBN 84-259-0787-X, s. 11.

¹⁴ Porovnaj TORRES DEL MORAL, Antonio. *Constitucionalismo histórico español*, s. 46.

¹⁵ TOMÁS VILLARROYA, Joaquín. *Breve historia del constitucionalismo español*, s. 11.

¹⁶ Pojem Kortesy (*Cortes*) označoval v Španielsku od stredoveku stavovské zhromaždenie (snem).

¹⁷ GONZÁLEZ-ARES, José Agustín. *Las Constituciones de la España contemporánea*. Santiago de Compostela : Andavira Editora S.L., 2010. ISBN 978-84-8408-556-0, s. 33-34.

¹⁸ Porovnaj TOMÁS VILLARROYA, Joaquín. *Breve historia del constitucionalismo español*, s. 12.

¹⁹ Porovnaj TOMÁS Y VALIENTE, Francisco. *Manual de Historia del Derecho Español*, s. 437.

²⁰ Porovnaj TOMÁS Y VALIENTE, Francisco. *Manual de Historia del Derecho Español*, s. 437.

Regentská rada sa 24. septembra 1810 vzdala svojich právomocí pred Kortesmi a tie sa ako prvý španielsky parlament v modernom zmysle tohto slova vyhlásili za reprezentantov suverenity národa²¹. Dekrét, prijatý Kortesmi v ten deň, bol veľmi dôležitý, pokiaľ ide o vymedzenie politicko-právneho postavenia Kortesov a niektorých princípov budúcej ústavy. Konštatuje sa v ňom: 1) legitímne ustanovenie všeobecných a mimoriadnych Kortesov, 2) že suverenita národa spočíva v Kortesoch, 3) že poslanci reprezentujú národ, 4) nulita abdikácie Fernanda VII. zo španielskeho trónu, pretože sa uskutočnila násilím a bez súhlasu španielskeho národa, 5) princíp del'by moci, pričom Kortesom patrí zákonodarná moc a Regentskej rade je dočasne zverená výkonná moc, 6) garantovanie poslaneckej imunity.²² V decembri 1810 Kortesy vymenovali komisiu pre redakciu návrhu ústavy.²³ Táto poslanecká komisia, poverená pripraviť návrh ústavy bez toho, že by dostala konkrétne inštrukcie, predložila prvé dve časti návrhu 18. augusta 1811 a o sedem dní neskôr sa začala diskusia o návrhu v pléne Kortesov. Tretia časť návrhu bola predložená 24. decembra 1811 a diskusia o ňom sa skončila 28. februára 1812. Napokon bola ústava promulgovaná na slávnostnom zasadnutí Kortesov 19. marca 1812.²⁴

Pokiaľ ide o charakter španielskej ústavy z roku 1812, viacerí španielski autori uvádzajú jej tri základné typické črty:

- 1) ide o ústavu, ktorá má svoj pôvod v ľude (*constitución de origen popular*), keďže bola prijatá ústavodarným zhromaždením zvoleným občanmi,
- 2) je to rozsiahla ústava – člení sa na 384 článkov a podrobne upravuje aj otázky, ktoré sú zvyčajne upravené v bežných zákonoch (napr. podrobná úprava volebného systému),

- 3) ide o rigidnú ústavu s veľmi náročným procesom jej novelizácie.²⁵

Ústava z Cádizu zakotvila niekoľko základných princípov, ktoré sú pre ňu charakteristické. Z hľadiska systému štátnych orgánov sú najvýznamnejšie z nich tri:

²¹ Španielska právnická literatúra nepoužíva v tomto kontexte pojem suverenita ľudu, ale termín národná suverenita (*soberanía nacional*), ktorý prekladám výrazom suverenita národa.

²² TORRES DEL MORAL, Antonio. *Constitucionalismo histórico español*, s. 46-47.

²³ Porovnaj TORRES DEL MORAL, Antonio. *Constitucionalismo histórico español*, s. 47.

²⁴ Porovnaj TOMÁS Y VALIENTE, Francisco. *Manual de Historia del Derecho Español*, s. 438.

²⁵ Porovnaj TOMÁS VILLAROYA, Joaquín. *Breve historia del constitucionalismo español*, s. 12-13, CAVERO LATAILLADE, Iñigo – ZAMORA RODRÍGUEZ, Tomás. *Constitucionalismo Histórico de España*. Madrid : Editorial Universitas S.A., 1995. ISBN 84-7991-020-8, s. 66-68.

1) Princíp suverenity národa. Zakotvuje ho článok 3 Ústavy z Cádizu: „*Suverenita spočíva vo svojej podstate v národe, a preto tomu patrí právo ustanoviť svoje základné zákony.*“²⁶ To predstavuje prevratnú zmenu v porovnaní s dovtedajšou koncepciou, keď suverenita ako plná a najvyššia štátna moc bola atribútom fyzickej osoby – panovníka.²⁷

2) Princíp delby moci. Jasne ho vymedzujú články 15, 16 a 17. Subjekty zákonodarnej moci charakterizuje čl. 15: „*Moc tvoriť zákony spočíva v Kortesoch s kráľom.*“²⁸ Výkonnú moc zveruje čl. 16 kráľovi: „*Moc vykonávať zákony spočíva v kráľovi.*“²⁹ Subjektov súdnej moci sa týka čl. 17: „*Moc aplikovať zákony v občianskoprávných a trestných veciach spočíva v súdoch ustanovených zákonom.*“³⁰ Podrobnejšie systém delby moci vymedzujú ustanovenia ústavy upravujúce postavenie a právomoci jednotlivých orgánov zákonodarnej, výkonnej a súdnej moci, ktorých charakteristike sa budeme venovať v ďalších častiach tohto príspevku.

3) Nová koncepcia reprezentácie – reprezentatívny mandát. V starom režime³¹ poslanci reprezentovali stavy, ku ktorým patrili – duchovenstvo, šľachtu a meštianstvo. Boli dezinovani týmito stavmi, pričom boli viazaní inštrukciami, ktoré od nich dostali, teda boli podriadení imperatívne mandátu, ktorý ich zmenil len na hovorcov svojich voličov.³² Na rozdiel od toho, podľa Ústavy z Cádizu poslanci reprezentovali národ a nie časti, ktoré ho tvoria, ani obvody, za ktoré boli zvolení.³³ Vyjadrenie tohto princípu možno nájsť napr. v článku 27: „*Kortesy sú zhromaždením všetkých poslancov, ktorí reprezentujú národ, vymenovaných občanmi formou, ktorá sa uvedie.*“³⁴

²⁶ Constitución de Cádiz de 1812, čl. 3. (Všetky citáty Ústavy z Cádizu v tomto článku sú zo zdroja: Constitución de Cádiz de 1812. In *Constituciones hispanoamericanas* [online]. Alicante : Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, 2000 [cit. 28.7.2011]. Dostupné na internete: <http://bib.cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/02438387547132507754491/p0000001.htm#I_1_>.)

²⁷ Porovnaj TOMÁS VILLARROYA, Joaquín. Breve historia del constitucionalismo español, s. 14.

²⁸ Constitución de Cádiz de 1812, čl. 15.

²⁹ Constitución de Cádiz de 1812, čl. 16.

³⁰ Constitución de Cádiz de 1812, čl. 17.

³¹ Termínom starý režim (*Antiguo Régimen*) označuje španielska právnohistorická literatúra obdobie španielskych dejín od konca stredoveku až do napoleonských vojen, teda obdobie ranonovovekého feudálneho štátu.

³² TOMÁS VILLARROYA, Joaquín. Breve historia del constitucionalismo español, s. 15.

³³ Porovnaj TOMÁS VILLARROYA, Joaquín. Breve historia del constitucionalismo español, s. 16.

³⁴ Constitución de Cádiz de 1812, čl. 27.

2. Kortesy

Postavenie a právomoci Kortesov – jediného zákonodarného zboru Španielska – upravuje Ústava z Cádizu vo svojom treťom titule nazvanom *O Kortesocho* (*De las Cortes*). Tento najrozsiahlejší titul ústavy zahŕňa články 27 až 167.

Definíciu Kortesov obsahuje už citovaný článok 27, podľa ktorého sa považovali za zhromaždenie poslancov, reprezentujúcich národ. Spôsob voľby poslancov Kortesov, ktorá je základným predpokladom na túto reprezentáciu, podrobne upravujú články 34 až 103. Ústava tak vlastne plnila aj funkciu volebného zákona. Základné zásady pre rovnomernú reprezentáciu obyvateľstva Španielska a jeho zámorských teritórií obsahujú články 28 až 33. Podľa článku 31 na každých 70 000 obyvateľov pripadá jeden poslanec, pričom v zmysle článku 28 sa to týka španielskeho obyvateľstva na oboch pologuliach.³⁵ Samotný volebný systém upravený v článkoch 34 až 103 bol pomerne komplikovaný, pričom bol rozdelený do štyroch fáz, ktoré sa mali postupne realizovať na úrovni farností, okresov a provincií. Zaujímavým faktom pri tom je, že aktívne volebné právo bolo v prvej fáze takmer všeobecné, keďže v nej volili všetci občania usadení a bývajúci v danej farnosti.³⁶ Tí volili voliteľov za svoju farnosť (*electores parroquiales*), nie však priamo, ale prostredníctvom osobitných voliteľov (*compromisarios*). Volitelia za farnosť zhromaždení v sídle okresu v druhej fáze volili voliteľov za okres (*electores de partido*). Napokon volitelia za okresy, zhromaždení v hlavnom meste provincie, volili poslancov.³⁷ Voľby všetkých poslancov Kortesov sa mali konať každé dva roky.³⁸

Kortesy boli jednokomorovým parlamentom. Tvorcovia Ústavy z Cádizu sa rozhodli pre toto riešenie z obáv, že ak by šľachta a duchovenstvo prevládli v samostatnej komore Kortesov, mohli by sa prostredníctvom nej postaviť proti liberálnej legislatíve buržoáznej dolnej komory.³⁹ Kortesy sa podľa článku 104 ústavy mali schádzať každoročne.⁴⁰ Zasadania Kortesov každý rok mali trvať tri za sebou nasledujúce mesiace, počínajúc prvým marcovým

³⁵ Constitución de Cádiz de 1812, čl. 28, čl. 31. Oboma pologulami sa tu myslí územie Španielska a územie jeho zámorských teritórií, najmä na americkom kontinente.

³⁶ Porovnaj TOMÁS Y VALIENTE, Francisco. Manual de Historia del Derecho Español, s. 441.

³⁷ Porovnaj CAVERO LATAILLADE, Iñigo – ZAMORA RODRÍGUEZ, Tomás. Constitucionalismo Histórico de España, s. 72-73.

³⁸ Porovnaj Constitución de Cádiz de 1812, čl. 108.

³⁹ Porovnaj TORRES DEL MORAL, Antonio. Constitucionalismo histórico español, s. 57.

⁴⁰ Constitución de Cádiz de 1812, čl. 104.

dňom.⁴¹ Kortesy mohli predĺžiť svoje zasadanie o mesiac v dvoch prípadoch: na žiadosť kráľa alebo ak to uznali za potrebné rezolúciou prijatou dvojtretinovou väčšinou.⁴² Automatické zhromaždenie poslancov Kortesov na zasadania (teda bez zvolania týchto zasadnutí zo strany iného štátneho orgánu) a ich pevne stanovená dĺžka sa zdôvodňovali historickou skúsenosťou, keď panovníci zneužívali svoje právo zvolávať Kortesy na zasadanie, čo viedlo až k praxi vôbec ich nezvolávať. Ročná periodicita zasadnutí Kortesov sa považovala za účinný prostriedok na zabezpečenie dodržiavania ústavy a brzdenie vládnych právomocí, ktoré patrili ku kráľovskej moci.⁴³ Kráľ nemohol Kortesy rozpustiť ani blokovať ich činnosť. Priame kontakty medzi nimi ostali zredukované na minimum, keď kráľ otváral a uzatváral zasadnutia Kortesov, pričom vystúpil s prejavom.⁴⁴ V období medzi zasadaniami Kortesov fungoval osobitný orgán – Stály výbor Kortesov (*Diputación Permanente de Cortes*). Jeho siedmich členov vymenovali Kortesy pred ukončením svojho zasadania, pričom malo ísť o troch poslancov za európsku časť Španielska, troch zo zámoria a siedmy mal byť vylosovaný, pričom mohlo ísť o poslanca z Európy aj zo zámoria.⁴⁵ Hlavnou úlohou Stáleho výboru Kortesov bolo bdieť nad dodržiavaním ústavy a zákonov, pripraviť nasledujúce zasadanie Kortesov a zvoliť mimoriadne Kortesy v prípadoch predpísaných ústavou.⁴⁶ Mimoriadne Kortesy pozostávali z tých istých poslancov ako riadne Kortesy, ktorých funkčné obdobie práve plynulo.⁴⁷ Stály výbor Kortesov ich mal zvoliť v troch prípadoch:

- 1) Keby sa uvoľnila koruna,
 - 2) Keby kráľ nebol schopný vládnuť alebo by chcel abdikovať v prospech následníka,
 - 3) Keby ich za kritických okolností kráľ považoval za vhodné zvoliť.⁴⁸
- Mimoriadne Kortesy mohli rokovať len o záležitostiach, pre ktoré boli zvolané.⁴⁹

Právomoci Kortesov boli podrobne upravené v článku 131. Pre sprehládnenie výkladu ich možno rozdeliť na päť druhov:

⁴¹ Constitución de Cádiz de 1812, čl. 106.

⁴² Constitución de Cádiz de 1812, čl. 107.

⁴³ Porovnaj TOMÁS VILLAROYA, Joaquín. Breve historia del constitucionalismo español, s. 20.

⁴⁴ Porovnaj TOMÁS VILLAROYA, Joaquín. Breve historia del constitucionalismo español, s. 20.

⁴⁵ Constitución de Cádiz de 1812, čl. 157.

⁴⁶ Porovnaj Constitución de Cádiz de 1812, čl. 160, TORRES DEL MORAL, Antonio. Constitucionalismo histórico español, s. 58.

⁴⁷ Constitución de Cádiz de 1812, čl. 161.

⁴⁸ Porovnaj Constitución de Cádiz de 1812, čl. 162.

⁴⁹ Constitución de Cádiz de 1812, čl. 163.

1) Legislatívne právomoci. Kortesy patrilo právo zákonodarnej iniciatívy, schvaľovanie, interpretácia a derogácia zákonov.⁵⁰ Zákonodarná iniciatíva patrila poslancom Kortesy a kráľovi.⁵¹ Návrhy zákonov sa prerokúvali v troch čítaniach a na ich schválenie sa vyžadovala absolútna väčšina hlasov, pričom na hlasovaní sa musela zúčastniť nadpolovičná väčšina poslancov.⁵² Schválenie (sankcia) a promulgácia zákonov boli v kompetencii kráľa.⁵³ Jeho veto však nebolo absolútne, ale len suspenzívne. Ak Kortesy schválili v stanovenej lehote vetovaný návrh zákona po druhý aj tretí raz, jeho tretie schválenie malo rovnaké účinky ako kráľovská sankcia.⁵⁴

2) Protokolárne, interpretačné a volebné právomoci vo vzťahu ku korune. Medzi protokolárne patrilo, že Kortesy prijímali prísahu kráľa, princa Astúrie⁵⁵, Regentskej rady a verejné uznanie princa Astúrie. Ako interpretačná právomoc prislúchalo Kortesy právo rozriešiť akúkoľvek faktickú alebo právnu pochybnosť, týkajúcu sa následníctva na trón. K volebným právomociam patrilo právo voliť Regentskú radu alebo regenta a vymenovať poručníka maloletému kráľovi.⁵⁶

3) Rozpočtové (a menové) právomoci. Kortesy stanovovali výdavky verejnej správy, určovali každoročne dane a poplatky, schvaľovali rozdelenie príspevkov medzi provincie a určovali hodnotu, hmotnosť, obsah kovu, typ a názov mincí.⁵⁷

4) Právomoci v oblasti vzdelávania. Kortesy upravovali prostredníctvom plánov a štatútov predmet (obsah) verejného vzdelávania.⁵⁸

5) Právomoci vo sfére občianskych slobôd. Kortesy mali podľa ústavy povinnosť chrániť slobodu tlače.⁵⁹

⁵⁰ Porovnaj Constitución de Cádiz de 1812, čl. 131.

⁵¹ Porovnaj CAVERO LATAILLADE, Iñigo – ZAMORA RODRÍGUEZ, Tomás. Constitucionalismo Histórico de España, s. 75.

⁵² Porovnaj Constitución de Cádiz de 1812, čl. 133-139.

⁵³ CAVERO LATAILLADE, Iñigo – ZAMORA RODRÍGUEZ, Tomás. Constitucionalismo Histórico de España, s. 75.

⁵⁴ Porovnaj TOMÁS VILLAROYA, Joaquín. Breve historia del constitucionalismo español, s. 23.

⁵⁵ Astúria je jeden z regiónov Španielska. Termín princ Astúrie (*Príncipe de Asturias*) bol (a dodnes je) titulom španielskeho následníka trónu (korunného princa).

⁵⁶ Porovnaj CAVERO LATAILLADE, Iñigo – ZAMORA RODRÍGUEZ, Tomás. Constitucionalismo Histórico de España, s. 76.

⁵⁷ CAVERO LATAILLADE, Iñigo – ZAMORA RODRÍGUEZ, Tomás. Constitucionalismo Histórico de España, s. 76.

⁵⁸ Constitución de Cádiz de 1812, čl. 370.

⁵⁹ CAVERO LATAILLADE, Iñigo – ZAMORA RODRÍGUEZ, Tomás. Constitucionalismo Histórico de España, s. 76.

3. Kráľ a ďalšie ústredné orgány výkonnej moci

Status hlavy štátu – španielskeho kráľa je upravený v štvrtom titule Ústavy z Cádiz z názvom O kráľovi (*Del Rey*), tvorenom článkami 168 až 241.

Ústava z Cádiz zachovala v španielsku dedičnú monarchiu. Úrad španielskeho kráľa sa mal podľa nej dediť na základe princípu primogenitúry, pričom trón mohli zdediť len legitímni potomkovia mužského aj ženského pohlavia.⁶⁰ Prednosť pri následníctve na trón mali muži pred ženami a starší pred mladšími.⁶¹ Ústava z Cádiz riešila aj otázku aktuálneho monarchu. Článok 179 výslovne stanovoval, že španielskym kráľom je Fernando VII. Bourbonský.⁶²

Postavenie panovníka charakterizoval článok 168 slovami: „*Osoba kráľa je posvätná a nedotknuteľná a nie je podriadená zodpovednosti*“.⁶³ Kráľ je v článku 169 označený ako katolícke veličenstvo (*Majestad Católica*).⁶⁴ Článok 170 zveroval kráľovi výkonnú moc: „*Moc vykonávať zákony spočíva výlučne v kráľovi a jeho autorita sa rozširuje na všetko, čo vedie k zachovaniu verejného poriadku vnútri a bezpečnosti štátu vonku v súlade s ústavou a zákonmi.*“⁶⁵ Ako nositeľovi výkonnej moci mali kráľovi pomáhať ministri označení termínmi štátni tajomníci (*Secretarios de Estado*) a výkonní tajomníci (*Secretarios del Despacho*), vymenovávaní a odvolávaní monarchom podľa jeho voľnej úvahy.⁶⁶ Všetky rozhodnutia kráľa museli byť podľa článku 225 podpísané výkonným tajomníkom, do ktorého kompetencie patrila daná záležitosť, pričom žiadny súd ani verejný činiteľ nemal dať splniť rozhodnutie panovníka, ktoré by nespĺňalo túto náležitosť.⁶⁷ Výkonných tajomníkov bolo sedem, pričom spravovali sedem rezortov vymenovaných v článku 222 ústavy a boli zodpovední pred Kortesmi za rozhodnutia, ktoré schválili v rozpore s ústavou.⁶⁸ Nešlo však o politickú, ale o trestnoprávnu zodpovednosť.⁶⁹ Štátni tajomníci netvorili vládu ako kolegiálny orgán.⁷⁰ Po-

⁶⁰ Constitución de Cádiz de 1812, čl. 174.

⁶¹ Constitución de Cádiz de 1812, čl. 176.

⁶² Constitución de Cádiz de 1812, čl. 179.

⁶³ Constitución de Cádiz de 1812, čl. 168.

⁶⁴ Constitución de Cádiz de 1812, čl. 169.

⁶⁵ Constitución de Cádiz de 1812, čl. 170.

⁶⁶ Porovnaj CAVERO LATAILLADE, Iñigo – ZAMORA RODRÍGUEZ, Tomás. *Constitucionalismo Histórico de España*, s. 77, TOMÁS VILLAROYA, Joaquín. *Breve historia del constitucionalismo español*, s. 25.

⁶⁷ TOMÁS VILLAROYA, Joaquín. *Breve historia del constitucionalismo español*, s. 24.

⁶⁸ Porovnaj CAVERO LATAILLADE, Iñigo – ZAMORA RODRÍGUEZ, Tomás. *Constitucionalismo Histórico de España*, s. 77.

⁶⁹ Porovnaj TORRES DEL MORAL, Antonio. *Constitucionalismo histórico español*, s. 61.

radným orgánom kráľa bola Štátna rada (*Consejo de Estado*), zložená zo štyridsiatich členov, ktorú panovník vymenoval na návrh Kortesov.⁷¹

Právomoci kráľa sú podrobne vymenované v článku 171 ústavy. Môžeme ich rozdeliť na niekoľko skupín:

1) Legislatívne právomoci. Patria k nim už spomenuté právo zákonodarnej iniciatívy a právo kráľa schváliť (sankcionovať) a promulgovat' zákony.⁷²

2) Právo vydávať vykonávacie predpisy. Kráľ mal právo vydávať dekréty, nariadenia, inštrukcie, ktoré považoval za vhodné na vykonanie zákonov.⁷³

3) Politicko-administratívne právomoci. Kráľ udeľoval civilné a vojenské úrady, mal právo prezentácie biskupov a cirkevných benefícií, udeľoval počty a vyznamenania, mal právo udeľovať milosť a slobodne vymenúval a odvolával štátnych tajomníkov a výkonných tajomníkov (ministrov).⁷⁴

4) Právomoci v oblasti súdnictva. Podľa článku 171 ústavy mal kráľ „*dbať, aby sa v celom kráľovstve vykonávala rýchlo a úplne spravodlivosť*“ a patrilo mu tiež právo vymenúvať na návrh Štátnej rady úradníkov všetkých civilných aj trestných súdov.⁷⁵

5) Právomoci v oblasti vojenstva a zahraničných vecí. Panovník mal právo veliť vojskám, vymenúvať generálov, disponovať ozbrojenými silami, vyhlasovať vojnu, uzatvárať a ratifikovať mier, pričom bol následne povinný poskytnúť Kortesom zdokumentovanú správu. K jeho právomociam v tejto sfére tiež patrilo riadiť diplomatické a obchodné styky s inými krajinami, vymenúvať vyslancov, ministrov⁷⁶ a konzulov.⁷⁷

Protiváhu právomocí panovníka tvorili ich obmedzenia, ktoré boli ustanovené v článku 172 ústavy. K najdôležitejším z nich možno zaradiť nasledujúce limitácie právomocí hlavy štátu:

1) Nemohol zabrániť zasadaniu Kortesov, pozastaviť ich činnosť ani ich rozpustiť.

2) Nemohol sa vzdialiť z kráľovstva bez súhlasu Kortesov.

⁷⁰ TORRES DEL MORAL, Antonio. *Constitucionalismo histórico español*, s. 61.

⁷¹ Porovnaj CAVERO LATAILLADE, Iñigo – ZAMORA RODRÍGUEZ, Tomás. *Constitucionalismo Histórico de España*, s. 77.

⁷² Constitución de Cádiz de 1812, čl. 171.

⁷³ Constitución de Cádiz de 1812, čl. 171.

⁷⁴ Porovnaj CAVERO LATAILLADE, Iñigo – ZAMORA RODRÍGUEZ, Tomás. *Constitucionalismo Histórico de España*, s. 77.

⁷⁵ Constitución de Cádiz de 1812, čl. 171.

⁷⁶ V tomto prípade ide pravdepodobne o označenie kategórie diplomatov. Ministrov v našom slova zmysle označovala Ústava z Cádizu už spomenutými termínmi štátni tajomníci (*Secretarios de Estado*) a výkonní tajomníci (*Secretarios del Despacho*).

⁷⁷ Porovnaj CAVERO LATAILLADE, Iñigo – ZAMORA RODRÍGUEZ, Tomás. *Constitucionalismo Histórico de España*, s. 78.

3) Nemohol scudziť kráľovský úrad ani žiadnu zo svojich prerogatív bez súhlasu Kortosov.

4) Nemohol scudziť, postúpiť ani vymeniť žiadnu časť teritória štátu.

5) Nemohol uzavrieť žiadne ofenzívne spojenectvo ani žiadnu osobitnú obchodnú zmluvu s nijakou zahraničnou mocnosťou bez súhlasu Kortosov.

6) Nemohol sa zaviazat' žiadnou zmluvou poskytnúť pomoc zahraničnej mocnosti bez súhlasu Kortosov.

7) Nemohol postúpiť ani scudziť národný majetok bez súhlasu Kortosov.

8) Nemohol určovať dane.

9) Nemohol svojvoľne zasahovať do súkromného vlastníctva svojich poddaných.

10) Nemohol žiadneho občana zbaviť slobody ani mu sám udeľovať tresty.⁷⁸

Určitú ústavnú limitáciu moci panovníka predstavovala aj prísaha, ktorú musel podľa článku 173 zložiť pred Kortismi pri nástupe na trón, a ak by bol neplnoletý, tak keď začal vládnuť kráľovstvu. Ako „kráľ Španielska z milosti Božej a Ústavy španielskej monarchie“ sa v nej mal zaviazat' chrániť a zachovať katolícke náboženstvo, chrániť ústavu a zákony, nescudziť, nepostúpiť ani nerozdeliť žiadnu časť kráľovstva, nepožadovať žiadne dávky, ktoré by nestanovili Kortesy, rešpektovať súkromné vlastníctvo, politickú slobodu národa, ako aj osobnú slobodu každého jednotlivca s tým, že ak by svojimi rozhodnutiami túto prísahu porušil, nemali byť uposlúchnuté a mali sa považovať za za nultné.⁷⁹

Vidíme teda, že postavenie panovníka podľa Ústavy z Cádizu sa výrazne odlišovalo od jeho pozície absolutistického monarchu v starom režime a obdobie platnosti cádzskej ústavy môžeme napriek krátkodobému dočasnemu návratu absolutizmu považovať za začiatok obdobia konštitučnej monarchie v Španielsku.

4. Súdna moc

Problematicu súdnej moci upravili tvorcovia Ústavy z Cádizu v jej piatom titule nazvanom O súdoch a výkone súdnictva v občianskoprávných a trestných veciach (*De los tribunales y de la Administración de Justicia en lo civil y criminal*), pozostávajúcom z článkov 242 až 308.

Výkon súdnictva sa podľa cádzskej ústavy riadil nasledujúcimi princípmi:

⁷⁸ Porovnaj Constitución de Cádiz de 1812, čl. 172; CAVERO LATAILLADE, Iñigo – ZAMORA RODRÍGUEZ, Tomás. *Constitucionalismo Histórico de España*, s. 78.

⁷⁹ Porovnaj Constitución de Cádiz de 1812, čl. 173.

1) Princíp výlučnosti súdnej funkcie. Moc aplikovať zákony v občianskoprávných a trestných veciach patrila podľa článku 242 ústavy výlučne súdom.⁸⁰ Kortesy ani kráľ nesmeli vykonávať v žiadnom prípade súdne funkcie.⁸¹ Súdny nemohli vykonávať inú činnosť ako súdiť a zabezpečovať výkon súdnych rozhodnutí.⁸² Súdiť mohli len súdy ustanovené zákonom, v žiadnom prípade nie komisie.⁸³

2) Princíp jednoty práva. V občianskoprávných aj trestnoprávných záležitostiach mala pre všetky vrstvy obyvateľstva platiť jednotná legislatíva (*fuero*).⁸⁴ Výnimku mala tvoriť osobitná legislatíva pre cirkevné⁸⁵ a vojenské osoby⁸⁶.

3) Neodvolateľnosť sudcov a súdnych úradníkov. Tí nemohli byť odvolaní zo svojich postov, iba ak na základe právne preskúmaného a rozsúdeného dôvodu. Nesmeli byť ani suspendovaní s výnimkou prípadu legálne podaného obvinenia voči nim.⁸⁷

4) Zodpovednosť sudcov a súdnych úradníkov. Každé nedodržanie zákonov upravujúcich proces v občianskoprávných alebo trestných veciach malo mať za následok osobnú zodpovednosť sudcov, ktorí sa ho dopustili.⁸⁸

Súdny systém sa mal skladať z troch inštancií: prvoinstančných súdov, audiencií a Najvyššieho súdu (*Supremo Tribunal de Justicia*).⁸⁹ Ich postavenie a právomoci upravovala ústava v ustanoveniach svojho piateho titulu.

Ústavné súdnictvo zverovala ústava Kortesom. Podľa článku 372 mali Kortesy posúdiť porušenia ústavy, ktoré im boli oznámené, a prijať zodpovedajúce opatrenia, ako aj uplatniť zodpovednosť voči tým, čo ústavu porušili.⁹⁰

5. Miestna správa

Úpravu organizácie miestnej správy obsahuje šiesty titul Ústavy z Cádizu nazvaný O vnútornej vláde provincií a obcí (*Del Gobierno interior de las*

⁸⁰ Porovnaj Constitución de Cádiz de 1812, čl. 242.

⁸¹ Constitución de Cádiz de 1812, čl. 243.

⁸² Constitución de Cádiz de 1812, čl. 245.

⁸³ Porovnaj Constitución de Cádiz de 1812, čl. 247.

⁸⁴ Constitución de Cádiz de 1812, čl. 248.

⁸⁵ Constitución de Cádiz de 1812, čl. 249.

⁸⁶ Constitución de Cádiz de 1812, čl. 250.

⁸⁷ Porovnaj Constitución de Cádiz de 1812, čl. 252.

⁸⁸ Constitución de Cádiz de 1812, čl. 254.

⁸⁹ Porovnaj GONZÁLEZ-ARES, José Agustín. Las Constituciones de la España contemporánea, s. 42.

⁹⁰ Porovnaj TORRES DEL MORAL, Antonio. Constitucionalismo histórico español, s. 62.

Provincias y de los Pueblos), pozostávajúci z článkov 309 až 337. Samospráva obcí bola zverená mestským/obecným úradom (*ayuntamientos*), zloženým zo starostu (*alcalde*), niekoľkých regidorov⁹¹ (*regidores*) a prokurátora syndika (*procurador síndico*).⁹² Všetky spomenuté funkcie sa mali obsadzovať voľbami⁹³, pričom ich funkčné obdobie bolo jednoročné.⁹⁴ Do uvedených funkcií nebolo možné zvoliť tie isté osoby skôr, než uplynuli dva roky od konca ich funkčného obdobia.⁹⁵ Provincie mali mať na rozdiel od obcí dva druhy správy. Jedným bola politická správa, ktorú mal vykonávať najvyšší predstaviteľ (*jefe superior*), vymenovaný kráľom, a druhým ekonomická správa, zverená volenému provinčnému výboru (*diputación provincial*).⁹⁶

Záver

Ústava z Cádizu platila v Španielsku po svojom prijatí počas troch pomerne krátkych období. Prvým z nich bolo obdobie od jej promulgovania 19. marca 1812 do 4. mája 1814, keď kráľ Fernando VII. po svojom návrate do Španielska vydal dekrét, prostredníctvom ktorého sa rozhodol obnoviť v krajine stav pred francúzskej invázie, teda absolutizmus. Kráľ v dekréte vyhlásil cádziskú ústavu aj dekréty Kortosov za „nulitné, bez hodnoty a účinku, teraz aj v akomkoľvek čase ako keby nikdy k takým aktom nedošlo“.⁹⁷ V rokoch 1814 – 1820 zaviedol Fernando VII. v Španielsku tvrdý absolutistický režim. K obnoveniu platnosti liberálnej cádziskej ústavy došlo 10. marca 1820 manifestom Fernanda VII., ktorý prijal v dôsledku zmenených vnútropolitických okolností po víťazstve povstania liberálov pod vedením plukovníka Rafaela del Riego. Začalo sa tak tzv. liberálne trojročie (*trienio liberal*), ktoré ukončila v roku 1823 invázia francúzskych vojsk, vyslaných na pomoc Fernandovi VII. Platnosť Ústavy z Cádizu sa skončila 1. októbra 1823. Fernando VII. ju už po druhý raz vyhlásil za nulitnú a obnovil absolutizmus.⁹⁸ Po tretí a posledný raz bola obnovená platnosť cádziskej ústavy 13. augusta 1836 za vlády regentky Marie Cristiny Bourbonskej – vdovy po Fernandovi VII., ktorá

⁹¹ Regidor je španielske označenie člena zastupiteľstva mesta alebo obce. Ide o pojem zaužívaný v hispanistickej a iberoamerikanistickej literatúre.

⁹² Porovnaj Constitución de Cádiz de 1812, čl. 309.

⁹³ Constitución de Cádiz de 1812, čl. 312.

⁹⁴ Constitución de Cádiz de 1812, čl. 313.

⁹⁵ Porovnaj Constitución de Cádiz de 1812, čl. 316.

⁹⁶ Porovnaj GONZÁLEZ-ARES, José Agustín. *Las Constituciones de la España contemporánea*, s. 42.

⁹⁷ TOMÁS VILLAROYA, Joaquín. *Breve historia del constitucionalismo español*, s. 27.

⁹⁸ Porovnaj TORRES DEL MORAL, Antonio. *Constitucionalismo histórico español*, s. 68.

vládla za svoju nedospelú dcéru – kráľovnú Isabel II. Ústava platila necelý rok – do 18. júna 1837, keď bola promulgovaná nová španielska ústava.⁹⁹

Napriek krátkosti obdobia, keď bola cádziská ústava základným zákonom Španielska, má v právnych dejinách tejto krajiny významné, by možno povedať čestné miesto. Bola to prvá španielska ústava prijatá volenými zástupcami občanov a napriek krátkodobému obnoveniu absolutizmu možno skonštatovať, že skoncovala s obdobím tzv. starého režimu (*Antiguo Régimen*) v Španielsku. Čo nového priniesla táto ústava do systému štátnych orgánov španielskeho kráľovstva? Popri celkom novej koncepcii suverenity (suverenita národa namiesto suverenity panovníka) to bolo konštruovanie vzťahov najvyšších štátnych orgánov na základe zásady del'by moci, garancie nezávislosti Kortosov od panovníka a výkonnej moci, podriadenie kráľa ústave, ako aj zakotvenie nezávislosti súdov, ktoré sa stali výlučnými nositeľmi súdnej moci (s výnimkou ústavného súdnictva zvereneného Kortosom). Tieto na vtedajšie španielske pomery prevratné demokratizačné zmeny spolu so zakotvením základných práv a slobôd v cádziskej ústave sú spolu so spôsobom jej prijatia základným dôvodom, pre ktorý má tento ústavný dokument také významné miesto v dejinách španielskeho konštitucionalizmu. A vzhľadom na to, že Ústava z Cádizu bola modelom pri tvorbe portugalskej ústavy z roku 1822, ako aj vzhľadom na jej vplyv na niektoré ústavné dokumenty nezávislých štátov Latinskej Ameriky¹⁰⁰ možno povedať, že sa táto – na budúci rok jubilujúca – španielska ústava zaradila k dôležitým dokumentom ústavných dejín celého iberoamerického kultúrneho priestoru.

Zoznam bibliografických odkazov

CAVERO LATAILLADE, Iñigo – ZAMORA RODRÍGUEZ, Tomás. *Constitucionalismo Histórico de España*. Madrid : Editorial Universitas S.A., 1995. ISBN 84-7991-020-8.

Constitución de Cádiz de 1812. In *Constituciones hispanoamericanas* [online]. Alicante : Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, 2000 [cit. 28.7.2011]. Dostupné na internete: <http://bib.cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/02438387547132507754491/p0000001.htm#I_1_>.

⁹⁹ Porovnaj TOMÁS Y VALIENTE, Francisco. *Manual de Historia del Derecho Español*, s. 442.

¹⁰⁰ Okrem toho treba v tejto súvislosti upozorniť aj na skutočnosť, že Ústava z Cádizu platila nielen v samotnom Španielsku, ale aj na územiach tých latinskoamerických a ďalších zámorských kolónií, ktoré boli v troch obdobiach jej platnosti pod španielskou nadvládou.

- GONZÁLEZ-ARES, José Agustín. *Las Constituciones de la España contemporánea*. Santiago de Compostela : Andavira Editora S.L., 2010. ISBN 978-84-8408-556-0.
- CHALUPA, Jiří. *Španělsko*. Druhé, aktualizované vyd. Praha : Libri, 2010. ISBN 978-80-7277-478-4.
- TOMÁS VILLAROYA, Joaquín. *Breve historia del constitucionalismo español*. Duodécima edición. Madrid : Centro de Estudios Constitucionales, 1997. ISBN 84-259-0787-X.
- TOMÁS Y VALIENTE, Francisco. *Manual de Historia del Derecho Español*. 4.a edición. Madrid : Editorial Tecnos, 2010. ISBN 978-84-309-1006-9.
- TORRES DEL MORAL, Antonio. *Constitucionalismo histórico español*. Sexta edición. Madrid : Servicio de Publicaciones de la Facultad de Derecho de la Universidad Complutense de Madrid, 2009. ISBN 978-84-8481-104-6.
- UBIETO ARTETA, Antonio et al. *Dějiny Španělska*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-117-4.

Recenzent: doc. JUDr. Vladimír Vrana, PhD., prof. JUDr. Jozef Beňa, CSc.

PUCHOVSKÝ, Ján. System of state institutions of Spain according to Constitution of Cádiz (1812). In *HISTORIA ET THEORIA IURIS*, Vol. 3, 2011, No. 6, p. 73-88.

Spanish liberal constitution of 1812, which is called according to the place of its creation as Constitution of Cádiz was promulgated by General and Extraordinary Cortes of Spain on its session in Andalusian city Cádiz. It has been the first Spanish constitution adopted in ordinary constituent process by deputies representing Spanish nation, which elected them in elections. This constitution derived therefore its origin as first one in Spanish history directly from citizens. Constitution of Cádiz was based on the principles of sovereignty of nation and separation of powers. The principle of separation of powers was consistently applied in it by regulation of status and powers of state institutions of Spain. The unicameral Cortes were the legislative body. The Constitution gave to the Cortes important guarantees of their independence from monarch and other institutions of executive power. The executive power was given by Constitution to the King, who executed it with help of ministers and State Council. The judicial power was given exclusively to tribunals with exception of constitutional justice, which belonged among the powers of Cortes. The Constitution guaranteed the existence of elected self-governing institutions on the level of municipal and partially also of provincial administration. The Constitution of Cádiz can be ranked among the important documents of constitutional history of Ibero-American cultural region.